

verkondigen door het Woord, d. i. door uitspraak van het zelfbewustzijn Gods, vertolkt in den vorm van ons menschelijk bewustzijn. En ten anderen, deze dwaling keert even principiëel Gods ordinantiën om, die analoog zijn zoo voor het rijk der natuur als der genade. Immers, gelijk we de reeks hebben van een „gewaarwording”, uit die gewaarwording een „gedachte” en uit die gedachte het „woord”, zoo is er ook de reeks van een „kiem”, een „aire”, een „graankorrel”, of wilt ge, de reeks van „brandstof”, „walm” en „vlam”. Waarmeê zaait ge nu? En waarmeê ontsteekt ge vuur? Zaaït ge soms met kiemen, of legt ge vuur aan met walm? Neen, zeg ik u, maar om het leven der halm te wekken, is eerst de volkomen rijpe graankorrel, om vuur te ontsteken, de heldere vonk of vlam noodig. En zoo nu ook is het Gods ordinantië in het geestelijke, niet aan te vangen met een onbewuste gewaarwording, maar eerst het heldere bewuste Woord tot u te laten komen, opdat uit dat Woord eerst de gewaarwording ontkieme, uit die gewaarwording de gedachte rijpe, en zoo ten leste een eigen woord in u uit het Woord geboren worde. Bij al het lofwaardig pogen om de belijdenis der gemeente vast te houden, heeft derhalve de ethische richting, onder den druk van hetzelfde wijsgeerige revolutiebeginsel, waaraan de hedendaagsche Schriftstudie haar aandrift ontleende, metterdaad het gelaat der theologie geheel veranderd. Want wel belijdt ze met ons een zich zelf bewusten God, en dus ook een cognitio Dei archetypa, maar de kennis, die wij van dien levenden God erlangen, is in haar stelsel zoo weinig meer ectypisch, d. i. door afdruk van Godes zelfbewustzijn ontstaan, dat ze veeleer uit het gemoedsleven der openbaringsorganen door langzaam proces wordt gewonnen. Zoo moest deze richting er wel toe komen om God den Heiligen Geest en den „familiegeest der gemeente” als gelijkkluidend te nemen, en door de identifieering van de anders zoo onderscheiden begrippen van leven, kracht en woord, een babylonische spraakverwarring in te voeren, die alle begrippen dooreen werpt, alle term zwevend maakt, en, naar roomschen trant ⁴⁾, weer een voortgaande levensopenbaring in de gemeente liet opduiken, die eerst nog naast de Schrift plaats nam, maar nu reeds bij mannen als Rothe het Schriftgezag verdrong ⁵⁾.

Bij Rothe, Von der Goltz, Frank en Rübiger ⁶⁾ vindt ge dan ook den geleidelijken overgang van geloovige ethischen tot de moderne ethischen. Dusver eerbiedigden onze ethischen het מבריל בן קדש לתול ⁷⁾ nog en beleden, zij het ook in weerwil van hun uitgangspunt, nog altijd een absolute